

Nr 583

Av herr Hedlund m. fl., om statsbidrag till fritidsverksamhet för pensionärer.

(Lika lydande med motion nr 476 i Första kammaren)

För den stora och växande gruppen åldringar i vårt land är olika åtgärder nödvändiga för att höja och trygga den ekonomiska standarden samt för att tillgodose behoven av vård och tillsyn m. m. I de olika strävandena att bereda de gamla en god och trivsamt tillvaro i vårt samhälle synes emellertid en mycket väsentlig fråga ha förbisetts eller beaktats endast i mycket ringa utsträckning, nämligen frågan om de gamlas möjligheter till meningsfylld sysselsättning och sociala kontakter. Med arbetsinsatsens upphörande uppstår inte blott ett sysselsättningsbehov, utan även många relationer med arbetskamrater och andra bryts eller försvagas. Många pensionärer bibehåller visserligen arbete i någon form, åtminstone viss tid efter pensionsålderns inträdande, men allmänt sett innebär inträdet i pensionsåldern ett väsentligt problem i förevarande avseende. Detta problem bedömes f. ö. av många sakkunniga ha sådana återverkningar att det verkar nedsättande på både den fysiska och psykiska hälsan.

Det bör betonas att en del inslag i utvecklingen, t. ex. tillkomsten av radio och television, givetvis betytt mycket för de gamla. Men trots vad dessa media kan ge i fråga om underhållning, förströelse och möjlighet att följa med händelseutvecklingen har de inte kunnat förmedla eller stärka personliga och sociala kontakter. Härtill kommer givetvis att åhörande av radio- och TV-program av många upplevs som något passivt. Ett annat mycket markant drag i utvecklingen, som särskilt bör uppmärksammas, är hushållssprängningen och flergenerationshushållens upphörande samt släktbandens försvagande. Detta har förmodligen mer än något annat medfört att de gamla lätt känner sig utanförstående och isolerade.

Trots de speciella behov som sålunda föreligger hos pensionärerna kan de olika aktiviteter, som för många andra människor medfört kontakt och mening, inte anses särskilt lämpade för pensionärer och äldre. Visserligen deltar desso i viss utsträckning i studiecirkel, antingen i sådana för enbart äldre eller i andra. De insatser som gjorts och göres i detta avseende bör hälsas med tillfredsställelse och bör på allt sätt främjas. Det får dock konstateras att studiecirkelverksamheten bland de äldre fått en för-

hållandevis liten omfattning. Orsakerna härtill torde bl. a. vara att flertalet äldre fått en betydligt kortare teoretisk utbildning än flertalet nu yrkesverksamma och yngre och att de äldre tidigare haft kortare fritid och följaktligen mindre möjlighet att ägna sig åt fritidsstudier. Förmodligen står åtskilliga därjämte något främmande för att vid högre ålder över huvud taget ägna sig åt bokligt betonade studier och kanske också inför den arbetsform med läsning och diskussion som studiecirkeln bygger på.

Enligt vår mening bör en motsvarighet till de fritidsgrupper, som numera fått en betydande omfattning i ungdomens fritidsverksamhet, kunna fylla ett mycket väsentligt behov hos pensionärer och äldre. Inom ungdomsorganisationerna har de verksamhetsformer som utvecklats inom fritidsgruppernas ram visat sig kunna tillgodose olika behov både i den inre verksamheten och i organisationernas öppna eller utåtriktade verksamhet. Verksamhetsformen torde också kunna vara tillämplig och i tillräcklig utsträckning anpassbar för en på lämpligt sätt organiserad verksamhet, som syftar till att bereda pensionärer och äldre tillfälle till kontakter och samvaro kring en meningsfull sysselsättning. Vi föreslår att en försöksverksamhet i fritidsgruppens form bland pensionärer och äldre snarast möjligt startas.

Olika former för huvudmannaskap och administration kan måhända komma i fråga när verksamheten nått viss stabilitet och omfattning. Till en början torde det dock vara lämpligast att försöksverksamheten handhaves av de organ som nu befattar sig med fritidsgrupperna inom ungdomsverksamheten och har erfarenhet på området. Central myndighet bör således vara skolöverstyrelsen, som bör hålla erforderlig kontakt med främst socialstyrelsen. Bidragen till verksamheten bör liksom när det gäller ungdomsverksamheten kunna utgå till studieförbund och kommuner. Fritidsgrupperna skall kunna arrangeras förutom av studieförbund och kommuner av olika ideella organisationer, såsom pensionärsföreningar, kvinnoföreningar m. fl. Vissa av dessa organisationer, både pensionärsföreningar och andra, bedriver redan nu fritidsverksamhet bland pensionärer och skulle få bättre möjligheter och stimulans i detta sitt arbete.

Liksom det administrativa handhavandet av försöksverksamheten bör byggas upp efter mönster från ungdomens fritidsverksamhet bör det ekonomiska stödet utgå i huvudsak efter samma grunder som gäller inom ungdomsverksamheten. För rätt till stöd bör fritidsgrupp således omfatta minst 5 och högst 25 deltagare och dess verksamhet minst 20 timmar fördelade på 10 sammankomster. I fråga om ålder kan givetvis gränsdragningsproblem uppstå i de enskilda fallen. En lämplig avvägning synes vara att dels pensionärer, dels personer som uppnått lägst 60 års ålder skall vara berättigade att delta. Vi föreslår att dylika bestämmelser lägges till grund för försöksverksamheten men vill betona att det i gränsfall och i fråga om

enstaka eller ett fåtal deltagare etc., som ej faller inom angivna gränser, bör tillämpas en välvillig bedömning. Detta bör också gälla i fråga om antal deltagare och sammankomster m. m.

Även i fråga om bidragens storlek bör gälla samma grunder som inom ungdomsverksamheten. Inom denna gäller att statsbidrag utgår med högst hälften av kostnaderna för handledning och material, dock högst 4: 50 kronor per deltagare, vartill kommer två kronor per deltagare för lokalkostnad och därmed jämförlig utgift. I annan motion från vårt håll har hemställts om en höjning av dessa belopp till sex resp. fyra kronor. Vi föreslår att dessa sistnämnda belopp och i övrigt samma grunder som nu gäller inom ungdomsverksamhet skall gälla för försöksverksamheten.

Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att i övrigt fastställa närmare anvisningar för försöksverksamheten, varvid fritidsgruppsverksamheten bland ungdom i tillämpliga delar bör kunna tjäna som mönster.

Skall verksamheten bland de äldre kunna fylla de behov som finns, fordras att den får en kvalitativt god utformning. Härför fordras betydande insatser i fråga om handledning och material. Skulle det visa sig att här förordade grunder med hänsyn härtill eller i annat avseende verkar hämmande, bör givetvis erforderliga ändringar vidtagas så snart tillräcklig erfarenhet vunnits.

Bidragen till verksamheten bör utgå ur ett särskilt förslagsanslag under åttonde huvudtiteln, benämnt Bidrag till försöksvis bedriven fritidsverksamhet bland pensionärer och äldre. Vi föreslår att en miljon kronor anvisas för budgetåret 1964/65.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställes,
att riksdagen måtte

1. besluta att fritidsverksamhet försöksvis må bedrivas bland pensionärer och äldre i enlighet med i motionen angivna grunder och riktlinjer,

2. till *Bidrag till försöksvis bedriven fritidsverksamhet bland pensionärer och äldre* för budgetåret 1964/65 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor, samt

3. beakta vad i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 26 januari 1964

Gunnar Hedlund

Lars Eliasson

Nils G. Hansson

i Sundborn

i Skegrie

S. G. W. Wahlund

Sven Vigelsbo

Per Svensson

i Stenkyrka

Harald Larsson

Gustaf Svensson

Gunnar Larsson

i Hedenäset

i Vä

i Luttra